

ІВАН ФРАНКО ПРО СТАН ТА ВИМОГИ ДО ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ

технології / І.Д. Зверєва. Підручник. – Київ, 2006. – 314 с.

5. Зверєва І.Д. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні: автореф. на здобуття ступеня наук, д-ра пед. наук: спец. 13.00.05 “Соціальна педагогіка” / І.Д. Зверєва. – К., 1999. – 39 с.

6. Ізбуцька Н.В. Тренінг професійної комунікації соціального педагога та соціального працівника / Н.В. Ізбуцька // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №3 (96). – С. 51 – 56.

7. Капська А.Й. Соціальна педагогіка / А.Й. Капська. Підручник. – Київ, 2003. – 255 с.

8. Карпенко О.О. Зміст та структура професійної компетенції соціального працівника / О.О. Карпенко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2006. – №4. – С. 54 – 60.

9. Козут С.Я. Система професійної підготовки соціальних педагогів у вищих навчальних закладах освіти України і Польщі (порівняльний аналіз): автореф. на здобуття ступеня наук, канд. пед. наук: 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / С.Я. Козут. – Івано-Франківськ, 2005. – 21 с.

10. Коць М.О. Комунікативна компетентність як складова професіоналізму майбутнього педагога /

М.О. Коць // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №1 (94). – С. 52 – 55.

11. Кулікова А. Підготовка соціальних працівників у системі вищої освіти Швеції / А. Кулікова // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2006. – №4. – С. 77 – 81.

12. Мацкевич Ю.Р. Підготовка соціальних педагогів до роботи з людьми похилого віку: автореф. на здобуття ступеня наук, канд. пед. наук: спец. 13.00.05 “Соціальна педагогіка” / Ю.Р. Мацкевич. – Луганськ, 2003. – 20 с.

13. Приходько М.І. Особистісно орієнтована підготовка соціального педагога та працівника – нова парадигма дослідження соціальної педагогіки / М.І. Приходько // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №3 (96). – С. 20 – 26.

14. Чугуєвський В.Г. Проблеми підготовки соціальних педагогів у системі вищих навчальних закладів України / В.Г. Чугуєвський // Збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Суспільні процеси: психолого-педагогічні та соціальні аспекти. – Київ, 2004. – С. 255 – 262.

15. http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/ects_cons.pdf

16. http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects_en.html

Стаття надійшла до редакції 04.02.2012

УДК 821.161.2.09Фра:371.671

Роман Вишнівський, кандидат педагогічних наук, старший викладач

кафедри практики англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ІВАН ФРАНКО ПРО СТАН ТА ВИМОГИ ДО ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ

У статті на основі вивчення й аналізу низки публіцистичних статей та оповідань Івана Франка дана його оцінка тогочасним шкільним підручникам, висвітлено ідеї вченого стосовно стану, ролі та значення шкільних підручників у навчанні і вихованні української молоді. Зосереджено увагу на вимогах, які ставить І. Франко до шкільних підручників, та завданнях, які вони повинні містити.

Ключові слова: Іван Франко, школа, підручники.

Літ. 14.

Постановка проблеми. Постійні зміни, що відбуваються у сучасному українському суспільстві загалом і в системі освіти зокрема, визначають все нові й нові вимоги до підручника, як основного засобу навчання. Адже з одного боку підручник – хранитель знань, накопичених сучасною наукою, засіб трансляції цих знань, з іншого – комплекс пізнавальних матеріалів, завдань, вправ, покликаних стимулювати учнів до подальшого набуття знань, формувати в них сучасний світогляд, навички успішної соціальної адаптації, самостійного наукового пізнання, розвивати їхні творчі здібності, здатність до самоосвіти і самореалізації.

Розв’язання цих завдань має ґрунтуватися на врахуванні позитивних надбань учених, педагогів, культурно-освітніх діячів минулого, позаяк це дає змогу по-новому оцінити здобутки української педагогічної науки та скористатися ними для удосконалення шкільної освіти в сучасній Україні. Особливо важливим у цьому контексті є вивчення літературно-педагогічної спадщини Івана Франка, висвітлення ідей вченого стосовно стану, ролі і значення підручників у тогочасній школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням спадщини Івана Франка на різних етапах розвитку суспільства займалися літературознавці, педагоги, філософи. Погляди І. Франка на окремі аспекти освіти й виховання молоді, розвитку

шкільництва у другій половині XIX – початку XX ст. висвітлено у працях радянських дослідників: О. Дзевєріна, Б. Мітюрова, Г. Паперної, Г. Пуреля, В. Савинця, В. Смалія та ін. За роки незалежності України педагогічні погляди І. Франка у загальних рисах розкрито у низці праць сучасних дослідників його творчості: Г. Васяновича, М. Євтуха, Д. Луцика, М. Стельмаховича та ін. На змісті та методах навчання і виховання в педагогічних поглядах ученого акцентує О. Вишневський [1]; думки І. Франка про реформування школи в контексті сучасних завдань розвитку освіти характеризує Н. Захлопана [2]; питанню науки і наукознавства у творчості мислителя присвячена розвідка С. Злупка [3]; стан освіти Галичини кінця XIX ст. як тло для створення І. Франком драми “Учитель” відображає Ю. Маковська [7]; ідеї педагога щодо створення бібліотек та читальень для поширення освіти в Україні розглядає А. Рибалка [8]; роль учителя у навчанні й вихованні молоді у творах І. Франка висвітлено у публікації Д. Скільського [9]; освітні ідеї І. Франка висвітлює Р. Шиян [14]. Однак цілісного дослідження з означеної проблеми ми не виявили.

Мета статті – розкрити ідеї Івана Франка щодо стану, ролі і значення підручників у тогочасній школі.

Виклад основного матеріалу. На означеній проблемі І. Франко зосередив увагу у низці статей та художніх творів: “Конечність реформи навчання української літератури в наших середніх школах”, “Наші народні школи та їх потреби”, “Середні школи в Галичині в 1875 – 1883 рр.”, “Кілька слів о тім, як упорядкувати і провадити наші людські видавництва”, “Ученицька бібліотека в Дрогобичі”, “Чого вимагаємо?”, “Великі діяння пана Бобжинського”, “Таємні товариства молоді”, “Чого хоче галицька робітницька громада?”, “Борис Граб”, “Учитель”, “Отець-гуморист” та багато інших. У них автор критикував тогочасні підручники передовсім за відсутність систематично викладеного матеріалу, замовчування кращих творів рідної літератури й важливих історичних подій, ігнорування вікових особливостей учнів тощо.

Так, І. Франко зазначає, що у шкільних читанках зовсім не згадувалося ім’я Т. Шевченка, а декілька його віршів, що потрапили до них, не були підписані. Не було в читанці також казок, народних загадок і приказок. Чиновники від освіти заявляли, що діти ознайомлюються з фольклором вдома, але насправді ігнорування народної творчості пояснювалося іншими причинами. Вони побоювалися, щоб з казок учні не почерпнули критичних поглядів на суспільне життя. Зокрема,

критикуючи “Читанку” для 5-го класу тогочасної школи у листі до М. Драгоманова, І. Франко обурюється: “Ну, як нашим дітям прийдеться визурубвати всі оті глухості!” [10, т. 20, 509 – 510].

Критикуючи зміст шкільних підручників, в “Одвертому листі до галицької української молоді” І. Франко писав: “Наші шкільні підручники, знов-таки в значній мірі завдяки пануючому в Галичині режимові, переважно неоригінальні, основані на перестарілих педагогічних принципах, а деякі надто такі далекі від рівня сучасної науки...” [11, т. 45, 408 – 409].

У багатьох працях І. Франко вказує на низьку якість підручників і недостатню їх кількість, покладаючи вину на шкільну владу, з дозволу якої до їх створення залучалися не здібні й досвідчені педагоги, а здебільшого протеговані особи. Інспекторами ж призначалися, за словами мислителя, найбільш безхарактерні, підлабузливі та ворожі освіті люди. “У нас в Дрогобичі, – зазначає І. Франко, – руської книжки трудніше дістати, як з папороті цвіту!” І тому “наші тутешні русини, не могучи читати книг руських, беруться до польських або німецьких” [10, т. 20, 8].

Критикував І. Франко і тодішню цензуру, що забороняла будь-яку самостійну працю на педагогічній ниві. “Кожда шкільна книжка, – зазначає автор, – від простої азбуки аж до університетського підручника, мусила перейти довезні митарства духовної, політичної та поліційної цензури і дождатися урядового *placet* [дозволено (латин.)] у Віденській надворній комісії для студій” [13, 219].

Учений з сумом стверджує, що “переважна часть гімназійних бібліотек по провінції відзначається поперед всього блискучою недостатчею всяких руських книжок, жерел, підручників, по котрим би учитель, знакомий з науковою методою, міг хоч яко-такі познакомитись з предметом, досі чужим для нього, щоб ученики з його лекцій не виходили таки зовсім в порожні” [13, 95]. Він також виокремлює ще одну ваду тогочасних підручників – це “високий, гордий, надто вчительський, а часом аж пророцький тон, в яким говориться до народу. Сей тон показує не що, як дурнуваті і духовну обмеженість самих авторів – і книжки, писані таким тоном, більше шкодять, ніж помагають, більше дражнять і знеохочують, ніж навчають. Додати до того ще й те, що більша часть книжечок, держаних в тім тоні, говорить про речі пусті і непотрібні” [13, 61 – 62].

І. Франко досить негативно відгукувався про освіту в класичних гімназіях, зазначаючи, що вона складалася з граматик, словників, дешевих популярних довідників, писемних вправ зазвичай

з класичних мов “і тому подібних квіточок, що прикрашають шлях нашого молодого покоління” [13, 185]. “В наш час, – підкреслює мислитель, – присвятити 8 років юнацького життя духовним качанням, стрибкам і обертам, які ... викликають в мисленні учнів скоріше видимість ґрунтовності, ніж справжнє заглиблення в предмет – це іграшка дещо занадто коштовна навіть для мільйонерів” [13, 186].

Незадоволений І. Франко і станом підручників у вищій школі, підкреслюючи, що він “такий низький та общипаний, як може на жаднім університеті в цілім світі; студент може пройти весь університет, займатися спеціально літературою, а не чути навіть імен Данте, Шекспіра, Кальдерона та Рабле” [4, 3; 6, 1].

І. Франко критикував прихильників вивчення рідної мови та літератури шляхом практичних завдань зі старослов'янської і давньоруської писемності. “Школярів, котрі живої малорущини знають ще дуже мало, знакомити з нею при помочі мови мертвої, до сучасної в многих взглядах неподібної, при помочі цілої купи баласту, необхідного виучування напам'ять множества чужих слів і форм, котрі до живої мови зовсім нічим не пристібні, – се, признаєте, трохи дивна педагогія!”, – зазначає автор [13, 99].

Негативно, на думку вченого, позначилося на знаннях учнів української мови і запровадження у 5 і 6 класах гімназії старослов'янської та староруської мов за хрестоматією Головацького. Замість живої української мови учні займалися безплідним вивченням старослов'янщини. “Кілько лиха наробили у нас ті нещасні староруські хрестоматії, – зазначає автор, – кілько лиха і досі робить наущання старорущини по гімназіях, баламутячи мову молодіжі, котра ще не научилась розуміти і цінити свою сучасну бесіду... Досить буде сказати, що доки наші гімназії задають ученикам (і то вже в 5-му класі) зовсім для них незрозумілий і непотрібний матеріал з старорущини, доти з них виходити будуть люде з баламутними поняттями о письменстві, мові літературній, а то й цілій національній та державній політиці” [13, 99].

Головною метою підручника з української літератури в школі, на думку І. Франка, повинно стати формування в учнів ідейно-моральних позицій, поглядів, потреб. Тому у статті “Женщина – мати” педагог радить дібрати такі книжки, які виховують думку, роблять благородними почуття, пробуджують одночасно розум, дух і становлять таким чином “здоровий корм для душі”. І. Франко критикував ті видання для дітей, які брехливо висвітлювали дійсність, прикрашали злиденне

життя народу та замовчували соціальну несправедливість. Педагог був проти книг, які були здатні тільки на те, щоб притлумити в дитині будь-який зародок здорового художнього смаку і виховати з неї обмежену людину. “Хіба це література?” – писав він. – Це “підпеньки, що ростуть на здрухнілих пнях, а не крепкі, здорові дерева. Се плісень, що вкриває гниле багно, але не пахуча, цвітиста мурава” [10, т. 16, 41].

Незадоволений І. Франко й підручниками з історії у школі та в університеті, де “історична наука безмірно далека від усяких ширших поглядів, ... про історичну критику, про зв'язок між минувшим а теперішнім у них і казки нема” [10, т. 20, 119]. Педагог зазначав, що вивчення історії у цих підручниках зводилися лише до простого переліку так званих “важливих” подій, тобто воєн, дат народжень і смерті правителів, державних переворотів тощо. Учням нав'язувалися погляди, що той чи інший наслідок якоїсь події залежав попросту від того чи іншого настрою якогось володаря, короля, полководця тощо. Саме тому І. Франко мріяв видати серію історичних оповідань, щоб “з таких картинок за кілька літ ... зложився б курс світової історії без князів і династій і хронологічних трісок у історичній каші” [10, т. 20, 70].

На основі аналізу зазначених статей і художніх творів І. Франка, зокрема оповідання “Борис Граб”, стверджуємо, що з метою виховання характеру учня, розвитку його творчих можливостей і здібностей шкільні підручники мають містити завдання, які вимагають від учнів на кожному уроці хоча б невеличкого самостійного пошуку, містять елементи проблемності, будять думку. Регулярне включення до навчального процесу таких вправ сприятиме самостійному творчому мисленню учнів, необхідності зробити власний висновок, узагальнення.

Натомість І. Франко критично ставився до того, що більшість завдань у тогочасних підручниках зводилися до рецептивно-репродуктивних, коли учні лише сприймали певну інформацію, намагалися її запам'ятати та відтворити. Він наголошував, що такі завдання не дають змоги належно розвивати мислення, самостійність думки, формувати в учнів навички пошукової діяльності. При надмірному їх застосуванні неможливо успішно розвивати такі риси особистості, як творчий підхід до справи, самостійність.

І. Франко доводив, що навчання не повинно бути відірваним від життя. З метою поглиблення інтересу учня до засвоєння знань у підручниках повинні використовуватися яскраві приклади і

факти, зв'язок знань із долею людей, показ практичного застосування знань, виходячи з життєвих потреб, планів і орієнтації учнів [11, т. 45, 191].

Розуміючи, що успішне формування навичок й умінь, розвиток особистісних якостей зазвичай залежить від свідомого ставлення учнів до навчання, учений вимагав, щоб у підручниках містилися цікаві факти з історії науки, життя вчених і громадських діячів, завдання, які спонукали б учнів до самоаналізу, самооцінки своїх дій, допомагали б їм розвивати внутрішні стимули активності – потребу в знаннях, інтерес до них, відчуття відповідальності, обов'язку.

І. Франко усвідомлював, що наука в житті людини повинна відігравати дедалі важливішу роль, а тому освіта має бути спрямована на освоєння знань про об'єктивну дійсність. Учні під час навчання мають отримувати правдиві, достовірні, науково обґрунтовані знання. Звідси і завдання підручника – об'єктивно висвітлювати наукові факти, поняття, теорії, ознайомлювати з новими досягненнями науки. Натомість мислитель з сумом констатує, що науку в школах подають тільки для того, щоб виховати слухняного, покійного учня і утвердити його в темноті [13, 58].

Шкільні підручники, на думку І. Франка, покликані допомагати учням виявляти причинно-наслідкові залежності, ставити проблеми й долати суперечності, що виникають у процесі їх розв'язання, тобто сприяти розвитку їхнього творчого мислення. Так, вивчаючи географію, у підручниках варто подавати учням у цікавій формі багато фактів, не обтяжуючи їхньої пам'яті. “Тільки, звісна річ, – застерігає педагог, – і тут треба покинути взірці шкільних сухих підручників географії, а радше нав'язувати географію на золоті нитки оповідань про подорожі славних і смілих людей” [13, 64]. При вивченні природничих дисциплін “не треба, по можності, вживати примірів гіпотетичних, а брати приміри дійсні, де ... різні явища в'язались би, впливали одне на друге і де все те давало би множество навчаючого матеріалу” [13, 66 – 67].

Педагог неодноразово вказував, що навчання в тогочасній школі не розвивало дитини, не привчало її до самостійної думки. Щоб пробудити в учнів прагнення до творчості, радість пізнання, необхідно спонукати їх переживати ті почуття, ті думки, які характеризують процес художнього пізнання дійсності. А для цього необхідна самостійна дослідницька робота з літературними творами. Проте, як зазначає І. Франко, про критичний аналіз творів, їхній зв'язок із життям автора, його поглядами і переконаннями та

життям суспільства, серед котрого той автор жив і писав, про оцінку суспільної вартості поезії, її впливу на сучасні й майбутні покоління – про все те, що становить “суть” сучасної критики, “немає ані мови в гімназії” [13, 96].

Аналіз уже згаданих творів І. Франка дає підстави стверджувати, що головне місце вчений відводив проблемно-пошуковим вправам, оскільки саме такі вправи відіграють основну роль у загартуванні волі, розвитку в учнів пізнавальних, творчих навичок та умінь, наполегливості в навчанні, дають їм можливість самовиражатися та самореалізуватися. Це добре видно з оповідання “Борис Граб”. Ураховуючи індивідуальні та вікові особливості учнів, учитель Міхонський умів узгодити складність матеріалу, що вивчається, з рівнем їх підготовленості, організувати роботу учнів, дати їм напрямки та орієнтири, а також необхідну допомогу в творчому самонавчанні. Учень ставився в умови, у яких він повинен був одержувати знання здебільшого за рахунок творчої самостійної роботи, самостійно шукаючи потрібну для виконання навчальних завдань інформацію та творчо її опрацьовуючи для того, щоб зробити необхідні висновки та отримати обумовлені навчальним завданням результати [13, 158 – 166].

Важливого значення І. Франко, зокрема, надавав таким завданням, як написання творів, позаяк вони особливо ефективно сприяють розвитку самостійного мислення учнів. Однак учням, за словами вченого, пропонувалися банальні, інколи зовсім недоречні теми, їм не дозволялося висловлювати власні думки, наказувалося писати якнайкоротше, щоб менше помилок потрібно було потім виправляти. І чим безбарвніше і сухіше було написано твір, тим краще для вчителя [13, 96 – 97].

Висновки. Вищенаведене дає підстави стверджувати, що у своєму творчому доробку важливе місце І. Франко відводить питанню ролі та значення шкільних підручників у навчанні і вихованні української молоді. Педагог гостро критикував їх за низьку якість, недостатню кількість, відсутність систематично викладеного матеріалу, насиченість численними староруськими творами, рецептивно-репродуктивними завданнями, переваженість поганими перекладами, замовчування кращих творів рідної літератури й важливих історичних подій тощо. Натомість він постійно вимагав, щоб у підручниках передусім забезпечувалися науковість змісту матеріалу, простота й доступність його викладу, чіткість формулювання визначень, правил, ідей, врахування індивідуальних можливостей і здібностей учня, використовувалися яскраві

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО СТУДЕНТА В КЛАСІ СОЛЬНОГО СПІВУ (НА МАТЕРІАЛІ РОБОТИ НАД НАРОДНОЮ ПІСНЕЮ)

прикладі і факти, розкривалися причинно-наслідкові зв'язки явищ, процесів, подій, превалювали проблемно-пошукові завдання, які розвивали б здібності й мислення учнів, давали б їм можливість самовиражатися та самореалізуватися. Подальшого дослідження потребують питання чинників виховання у творчій спадщині Івана Франка.

1. Вишневецький О. До питання змісту і методів навчання у педагогічних поглядах І. Франка / Омелян Вишневецький // Вишневецький О. Педагогічні етюди. – Дрогобич: ДДПУ ім. І. Франка, 2007. – С. 142–148.

2. Захлюпана Н. Іван Франко про реформування школи і сучасність / Ніна Захлюпана // Педагогічна думка. – 2006. – №4. – С. 24–27.

3. Злупко С.М. Наука і наукознавство у творчості Івана Франка / Степан Миколайович Злупко // Вісник Національної академії наук України. – 2006. – № 8. – С. 41–49.

4. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника (ЛННБ імені В. Стефаника), відділ рукописів. – Ф. 29 (Михайло Возняк). – Од. зб. 126. – Стаття М. Возняка “Остання спроба [народу] ввести Франка до парламенту”. – 27 арк.

5. ЛННБ імені В. Стефаника, відділ рукописів. – Ф. 29 (Михайло Возняк). – Од. зб. 736. – Промова

І. Франка на вечорі в честь Шевченка 05.04.1903 року. – 12 арк.

6. ЛННБ імені В. Стефаника, відділ рукописів. – Ф. 29 (Михайло Возняк). – Од. зб. 738. – І. Франко [рукопис без заголовку] про гімназійних учителів. – 2 арк.

7. Маковська Ю. Драма І. Франка “Учитель” на тлі суспільного життя Галичини кінця XIX століття / Ю. Маковська // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 10. – С. 2–5.

8. Рибалка А. Іван Франко про важливість створення бібліотек та читальень для поширення освіти в Україні / Анна Рибалка // Вісник книжкової палати. – 2005. – № 12. – С. 42–46.

9. Скільський Д. “Учителем школа стоїть”: Особа вчителя у творчості Івана Франка / Д. Скільський // Рідна школа. – 2000. – № 10. – С. 59–62.

10. Франко І.Я. Зібрання творів: У 20-ти т. – К.: Держлітвидав, 1955–1956.

11. Франко І.Я. Зібрання творів: У 50-ти т. – К.: Наук. думка, 1976–1984.

12. Франко І.Я. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів у 50-ти т. / Упоряд. З.Т. Франко, М.Г. Василенко. – Львів: Каменярь, 2001. – 434 с.

13. Франко І.Я. Педагогічні статті і висловлювання / За ред. О. Дзевєріна. – К.: Рад. школа, 1960. – 299 с.

14. Шиян Р. Франко як аналітик освітньої політики / Роман Шиян // Педагогічна думка. – 2007. – № 1. – С. 3–5.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2012

УДК 78.087.1:784.4

Петро Турянський, доцент кафедри народних інструментів та вокалу

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО СТУДЕНТА В КЛАСІ СОЛЬНОГО СПІВУ (НА МАТЕРІАЛІ РОБОТИ НАД НАРОДНОЮ ПІСНЕЮ)

Стаття націлює увагу на українську народну пісню як важливу складову навчальної програми студента. Акцентовується увага на індивідуальний підхід до студента у процесі розвитку його вокальних і музичних даних.

Ключові слова: вокально-музичне виховання, сольний спів, вокаліст, пісня.

Лит. 6.

Постановка проблеми. Виходячи з практичного досвіду викладання предмету “Постановка голосу” у вищій школі, автор надає великого значення народній пісні, як основному навчальному матеріалу у розвитку вокально-технічних даних студента.

Українська народна пісня також є важливим виховним засобом у морально-етичному та національному вихованні студентів.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблематика, яка є у даній статті, вже висвітлювалася в науково-методичних працях

відомих педагогів-методистів: М.І. Глінки, Я.І. Глінки, О. Варламова, А.Г. Менабені, В.А. Багодурова, Г.П. Стулова.

Мета статті. Висвітлити дану проблему, ґрунтуючись на досвіді відомих педагогів-співаків, а також на власному досвіді у ДДПУ імені Івана Франка.

Виклад основного матеріалу. Загальноприйняті положення сучасної педагогіки про індивідуальний підхід до студента набувають великого значення у вокальному навчанні.

У кожного учня свій психологічний склад, характер, в тій чи іншій мірі виражені музичні